

Використані джерела:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.
2. Бургарт Т.І. Екософія права як методологічне завдання формування екоправової культури в Україні // Проблеми законності. – 2008. – С. 209–214.
3. Васильєва М.И. О факторах влияния на преподавание экологического права // Экологическое право. – 2003. – № 3. С. 36–39.
4. Лю Хунянь. Концепт и взгляды на природу в экологическом праве // Государство и право. – 2010. – № 1. – С. 90–99.
5. Бринчук М.М. Частная собственность и природа // Государство и право. – 2011. – № 9. – С. 24–33.
6. Бринчук М.М. Право как ресурс деградации природы, общества и государства // Государство и право. – 2012. – № 4. – С. 29–38.

Курман Тетяна Вікторівна,

доцент кафедри земельного та аграрного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва, зокрема правовими засобами, на сьогодні набуває особливої актуальності для нашої держави. Це зумовлюється необхідністю забезпечення продовольчої безпеки, підвищення конкурентоспроможності національного аграрного сектору економіки, соціального розвитку сільських територій, а також збереження навколишнього природного середовища в процесі здійснення сільськогосподарської виробничої діяльності, мінімізації її негативного, техногенного впливу на довкілля. Концепція сталого розвитку сільськогосподарського виробництва має включати, окрім виробничої, ще соціальну та екологічну складову. Адже запроваджена ООН стратегія сталого розвитку, виходить з того, що економічний та соціальний розвиток, а також охорона навколишнього середовища є взаємозалежними і взаємодоповнюваними компонентами такого розвитку.

У законодавстві України зроблено певні спроби визначити шляхи забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. Так, основною метою Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. [1, 2007. – № 73. – С. 7. – Ст. 2715], визначено забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки, збереження селянства як носія української ідентичності. Серед основних завдань і заходів у розділі 5 цієї Програми названо створення екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення, збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення.

Пріоритетними напрямками досягнення стратегічних цілей згідно зі Стратегією розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. [1, 2013. – № 83. – С. 23. – Ст. 3088], окрім іншого проголошено: забезпечення якості та безпечності харчових продуктів; поліпшення системи державного контролю у сфері земельних відносин; стимулювання до раціонального і ефективного використання зазначених земель та підвищення рівня екологізації сільськогосподарського

землекористування; забезпечення стабільної системи державної підтримки аграрного сектору, встановлення критеріїв доступу до прямої бюджетної підтримки з урахуванням соціально-економічної ролі господарств для сільських громад, агроекологічних вимог та ін.

Вбачається, що забезпечення організаційно-правовими та економічними заходами сталого розвитку сільськогосподарського виробництва надасть можливість збільшити обсяги виробництва продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва, підвищити її якість та безпечність, а отже і її конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Підвищення конкурентоспроможності продукції національного аграрного виробництва шляхом перетворення аграрного сектору на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках сектор економіки та забезпечення продовольчої безпеки України проголошено сьогодні одними із стратегічних цілей державної аграрної політики нашої держави (ст. 2 Закону України від 18 жовтня 2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року») [2, 2006. – № 1. – Ст. 17]. Окрім того, аграрний сектор є перспективною сферою інвестування в економіку України, що зумовлюється зростаючим попитом та цінами на продовольство на світовому ринку та необхідністю забезпечення продовольчої безпеки нашої держави.

Забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва включає наступні складові: підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва; забезпечення його економічної ефективності; розвиток органічного аграрного виробництва та інших видів екологічного підприємництва (виробництво екологічно чистих продуктів, засобів захисту рослин; роботи і послуги з рекультиваци та відновлення природного середовища; біотехнології тощо); впровадження ресурсозберігаючих, безпечних, екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції, а також впровадження міжнародних стандартів її безпечності і якості. Особливої актуальності для України все це набуває в умовах євроінтеграції, що вимагає адаптації національного законодавства до вимог законодавства Європейського Союзу. При цьому, як вбачається, не слід адаптацію розуміти спрощено, як просте копіювання норм із законодавства ЄС до нормативно-правових актів України. Процес адаптації має бути двостороннім, виваженим, а також враховувати національні інтереси нашої держави, зокрема в аграрній сфері. Так, стосовно впровадження міжнародних стандартів та європейських технічних регламентів якості окремих видів сільськогосподарської продукції, доцільно залишити без змін ті національні стандарти, які містять більш жорсткі вимоги щодо захисту прав і здоров'я споживачів такої продукції або охорони довкілля. Приведення у відповідність, адаптації з вимогами міжнародних та європейських стандартів потребують лише ті національні стандарти, які містять менш суворі вимоги або є вужчими за обсягом таких вимог.

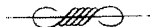
Одним із шляхів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва виступає вдосконалення системи державного регулювання сільського господарства. У зв'язку з цим слід звернутися до постанови Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [1, 2014. – № 74. – С. 57. – Ст. 2105], відповідно до положень якої ліквідовано Державну інспекцію сільського господарства, а її функції розподілено між декількома органами – Міністерством внутрішніх справ, Державною службою з безпеки на транспорті, Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державною екологічною інспекцією. Як вбачається, навряд чи ліквідація Державної інспекції сільського господарства як органу спеціальної компетенції, який поєднував контролюючі функції у сфері сільськогосподарського виробництва, та розпорощення його компетенції між декількома органами загальної компетенції сприятиме забезпеченню сталого розвитку сільськогосподарського виробництва.

Таким чином вирішення проблеми забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва потребує комплексного, системного підходу, використання сукупності організаційно-правових, економіко-правових, управлінських та соціальних засобів, що має знайти закріплення у Концепції сталого розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва, що поєднує виробничу, соціальну і екологічну складову, забезпечить

можливість задовольнити зростаючі потреби у продовольстві у поєднанні зі збереженням і примноженням агресурсного потенціалу, а отже сприятиме досягненню стратегічних цілей державної аграрної політики України.

Використані джерела:

1. *Офіційний вісник України.*
2. *Відомості Верховної Ради України.*

*Левчук Ірина Олександрівна,
студентка 4 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права*

РОЛЬ ПРАВОВОГО ЗВИЧАЮ У РЕГУЛЮВАННІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Сучасний стан земельних відносин в Україні характеризується незавершеністю земельної реформи, невизначеністю подальших напрямів розвитку земельного законодавства. У зв'язку з цим порушено питання щодо можливості та доцільності розширення джерел земельного права України з метою підвищення ефективності земельно-правового регулювання.

Правові звичаї – це загальні правила поведінки, що діють у межах певної спільноти стосовно всіх її членів, які об'єднані змістом цих правил, таких, що усвідомлюються як правомірні і обов'язкові, відповідають і ґрунтуються на принципах природного права, виступають як результат тривалої, однакової і постійної практики вирішення правових ситуацій, що виникають на основі типових відносин у практичному житті людей, забезпечуються соціальною санкцією, а також можуть мати захист з боку державних органів влади та суду [1, с. 13].

У теорії сучасного земельного права України правовий звичай не належить до джерел земельного права.

Побудова правової держави, забезпечення верховенства права, здійснення земельної реформи потребує перегляду усталених за радянських часів підходів до ролі та значення звичаєвого права в регулюванні земельних відносин у незалежній Україні. Відповідно до ст. 8 Конституції України в Україні визнається і діє принцип верховенства права. На думку Л. Корчевної, принцип верховенства права передбачає різноджерельну природу права [2, с. 298], тобто можливість і необхідність застосування правових звичаїв до регулювання різноманітних суспільних відносин, зокрема і земельних.

На відмінну від чинного ЗК України, ЦК України від 16 січня 2003 р. допускає застосування звичаю при регулюванні цивільних відносин. Так, відповідно до ст. 7 ЦК України цивільні відносини можуть регулюватися звичаєм, зокрема звичаєм ділового обороту. Закріплення зазначених положень в ЦК України дає додаткові аргументи на користь можливості та доцільності застосування правового звичаю для регулювання земельних відносин в Україні.

У теорії права правові звичаї поділяються на певні види. Саме римляни, на думку Р. Давида, розробили класичну класифікацію правових звичаїв: звичаї *secundum legem* («на додаток до закону»), для з'ясування змісту певних термінів та виразів закону; звичаї *consuetudo praeter legem* («окрім закону»), що застосовуються у разі наявності прогалин у праві; звичаї *contra legem* та *adversus legem* («проти закону»), що застосовуються при колізії закону та звичаю [3, с. 94–95].

Враховуючи незавершеність реформування земельних відносин та відсутність стабільної системи земельного законодавства, важлива роль належить саме правовим звичаям *secundum legem*. Їх практичне значення полягає насамперед у необхідності логічного, лінгвістичного, історичного тлумачення норм земельного законодавства. Так, відповідно до